

UZUN VADELİ ELEKTRİK PLANLAMASI İÇİNDE elektromekanik imalat sanayiinin yeri

Ülkemizde duyulan elektrik enerjisi yetersizliğinin nedeni, birincil kaynaklarımızın gereğince değerlendirilememiş olmasındadır.

Doğal birincil kaynaklarımızın donatılmasında karşılaşılan zorluklar ve bunun sonucu doğan gecikmeler de enerji bunalımını artırıcı yönde etkilemiştir. Bu nedenle olaya, birincil kaynaklarımızın donatılmasında uygulanan modelin yetersizliğinin yol açtığı söylenebilir.

Bilindiği gibi bu model, önce dış finansman kaynaklarından kredi sağlamak ve sonra üretim tesislerini yabancı kuruluşlara anahtar teslimi yaptırmak esasına dayanmaktadır. Ancak, ülkemizin coğrafi boyutları ve sosyo-ekonomik kalkınma hedeflerinin büyüklüğü karşısında bu model yeterliliğini giderek yitirmişdir.

Modeli yetersizleştiren etken, her ülkedeki gibi bizde de elektrik enerjisi üretimindeki geometrik büyümenin kesintisiz sürdürülmesi zorunluluğudur.

TEK Elektroteknik Sanayi Etüdü ve İştirakler Dairesi Başkanı Şinasi Güçeri'nin hazırladığı, "Uzun Vadeli Elektrik Planlaması İçinde Elektromekanik İmalat Sanayiinin Yeri" adlı raporun özeti.

Konuya bu açıdan bakıldığında, bir ülkede elektrik enerjisi gereksiniminin düzgün ve güvenilir olarak karşılanabilmesi için her yıl yeni santrallerin hizmete girmesi gerekmektedir. Bir santralin yapımı 4-6 yıl gibi uzunca bir zamanı aldığından, ülkede, her an belirli bir santral gücünün yapım halinde olması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Hesaplamalar ve değişik ülkelerdeki uygulamalar, bir ülkede yapım halindeki santrallerin toplam kurulu gücü, işletmedeki toplam kurulu gücün % 50'sinin altında olmaması koşulunu getirmektedir.

Öteyandan bir ülkede her sene 1 kWh daha fazla enerji üretmek ya da tüketmek için 0,4 - 0f dolarlık (5,6 - 7,0 TL) ek elektromekanik araç ve makinenin kullanılması gerekmektedir. Kalkınma planında gelecek yıllar için hesaplanmış olan elektrik üretimleri bu marjinal değerle karşılaştırılacak olursa, ülkemizin 3'cü beş yıllık plan döneminde, her yıl için ortalama elektromekanik araç ve makine gereksinimi, yaklaşık olarak 15 milyar lira olarak hesap ve tahmin edilmektedir. Bu rakam, 4'cü beş yıllık plan dönemi için 25 milyar TL ve 5'ci beş yıllık plan dönemi için ise 40 milyar TL'na ulaşmaktadır.

Bu durumda, elektrik enerjisi sorununun çözümünde bundan böyle uygulanması gereken yeni modelin şu ilkeleri içermesi, sorunun özünden doğan bir zorunluluktur.

a. Elektrik santrallerinin yapımında yerli sanayi ve mühendislik hizmetine dayalı bir yöntemin geliştirilmesi için gereken bütün tedbirler alınmalıdır.

b. Alınacak tedbirlerin başında ağır elektromekanik araç ve makineleri yapacak bir sanayi, yurt içinde kurulması gelmektedir.

Yeni modelin gerektirdiği tedbirler, kurulması öngörülen temel ağır sanayi dallarında ancak kamu öncülüğünde gerçekleştirilebilir. Bu yargının gerekçeleri şunlardır:

a. Ülkemizde elektrik santrali kurma yetkisi devletin tekelindedir. Bu nedenle ağır elektromekanik imalat sanayiinin en büyük müşterisi devlet olacaktır. Dolayısıyla bu sanayi, imalat programını devletten alacağı siparişe göre planlayacaktır.

b. Sermaye yatırımı büyük, kâra geçiş süresi uzun, kâr oranı (tüketim mali sanayiine göre) düşüktür. Kitle halinde ve pahalı bir teknik eğitimi başlatmak ve sürdürmek zorunluluğu vardır.

c. En ileri sanayi ülkelerinde de elektromekanik imalat sanayiinin ürettiği mallar, (genellikle % 80'in üstünde bir oranla) ülke içinde kullanılmaktadır. Bu sanayi kesiminde ihracata dönük bir politikanın uygulanma olanağı yok gibidir.

d. Devlet siparişine büyük ölçüde bağlılık, büyük sermaye yatırımına karşı düşük kâr ve yüksek ticari riziko gibi etkenler, özel sektörün bu alanda girişimde bulunmasını engelleyen nedenlerdir.

Yurt içindeki kuruluşların ürettikleri elektromekanik mallar, genel olarak nitelik ve nicelik yönünden ülkenin bugünkü ve gelecekteki gereksinimini karşılamaya yeterli değildir. Bu kuruluşlar ancak devletçe kurulacak yeni bazı temel imalat sanayii tesisleri faaliyete geçtikten sonra, bu tesislerin tamamlayıcı ve yardımcı yan kolları olarak, daha verimli şekilde çalışabilir. Çünkü kamu

Kesimince kurulacak temel sanayiler yardımıyla ülkemizde elektrik enerjisi üretimi ve tüketimi büyük bir hızla yükselecek ve böylece elektromekanik makine ve aracın yurt içi pazarı da her yönde genişleyecektir.

Türkiye Elektrik Kurumu temel elektromekanik imalat sanayii tesislerinin kuruluşunda öncülük görevini ve sorumluluğunu yüklenir. Esasen kuruluşunun bu görev kurumun işlevleri arasında sayılmıştır.

Elektromekanik imalat sanayii genel makine sanayiinden büsbütün ayrı bir sektör olarak düşünülemez. 1987 yılına kadar hesaplanmış olan elektrik enerjisi üretim tahminlerinin gerçekleştirilmesi için ülkemizde kurulacak çeşitli fabrikalarda, toplam para değeri aşağıdaki yaklaşık değerlere ulaşan üretim aracı ve yatırım malına gerek olacaktır:

Üçüncü Beş Yıllık Plan döneminde 38,8 milyar TL; Dördüncü Beş Yıllık Plan döneminde 69,6 milyar TL; Beşinci Beş Yıllık Plan döneminde 121,3 milyar TL. Bu rakamların içinde elektrik enerjisi üretim, iletim ve dağıtımında kullanılan elektromekanik makine ve araçların değeri yoktur. Ancak fabrikaların üretim aracı ve yatırım malı niteliğindeki ekipmanları arasında bulunan elektromekanik araç ve makineler vardır.

Ülkemizde kurulacak ağır elektromekanik imalat sanayii yalnız elektrik santrallerinin, ulusal güç ve kaynağa dayalı bir yöntemle yapımı olanağını sağlamakla kalmayacak, bu girişimle ulusal makine endüstrisinin çağdaş düzeye yükselmesi doğrultusunda güçlü bir öncülük hizmeti de başarılmış olacaktır. Kamu öncülüğünde kurulması gereken elektromekanik imalat sa-

neyii dallarının başlıcaları şunlardır:

- Yüksek basınçlı ve kapasiteli buhar kazanı sanayii,
- Döner elektrik makineleri sanayii,
- Statik elektrik makineleri sanayii,
- Duyarlı ölçü ve kontrol aletleri sanayii,
- Isı makineleri sanayii (amaç buhar türbini imali),
- Su makineleri sanayii (amaç su türbini imali).

Bunun için gerekli yatırım harcamalarının toplamının yaklaşık olarak 1,5 milyar TL dolayında olacağı sanılmaktadır. Ülkemizde 1 milyar kWh'lik bir enerji kısıtlamasının 7-8 milyar TL dolayında bir milli gelir kaybına yol açtığı düşünülecek olursa, bu yatırımların zorunluluğu ve önemi daha da iyi belirlenmiş olur.

1962-1977 yılları arasında yapılan petrol arama, inceleme ve rafine tesisleri için gerekli yatırımların toplamı aşağıdaki gibidir:

1962-1977 yılları arasında yapılan petrol arama, inceleme ve rafine tesisleri için gerekli yatırımların toplamı aşağıdaki gibidir:

1962-1977 yılları arasında yapılan petrol arama, inceleme ve rafine tesisleri için gerekli yatırımların toplamı aşağıdaki gibidir:

1962-1977 yılları arasında yapılan petrol arama, inceleme ve rafine tesisleri için gerekli yatırımların toplamı aşağıdaki gibidir:

1962-1977 yılları arasında yapılan petrol arama, inceleme ve rafine tesisleri için gerekli yatırımların toplamı aşağıdaki gibidir:

1962-1977 yılları arasında yapılan petrol arama, inceleme ve rafine tesisleri için gerekli yatırımların toplamı aşağıdaki gibidir:

Bu yatırımların toplamı 121,3 milyar TL olarak tahmin edilmiştir.

1962-1977 yılları arasında yapılan petrol arama, inceleme ve rafine tesisleri için gerekli yatırımların toplamı aşağıdaki gibidir:

Bu yatırımların toplamı 121,3 milyar TL olarak tahmin edilmiştir.

1962-1977 yılları arasında yapılan petrol arama, inceleme ve rafine tesisleri için gerekli yatırımların toplamı aşağıdaki gibidir: